

ADAPTAREA MODELULUI AMERICAN DE INSTRUIRE JURIDICĂ LA PREGĂTIREA PROFESIONALĂ A CADRELOR PENTRU MAI

Andrei GUȘTIUC,

*doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei „Drept Privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Ludmila GUȘTIUC,

*doctorandă, asistent universitar
al Catedrei „Drept Public și Securitate a Frontierei”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rezumat

Republica Moldova se află în prezent într-un proces amplu de reformă socială, economică, politică și juridică. Propunerile de reformare a sistemului de educație, inclusiv juridică reprezintă o parte centrală a pachetului total de reforme în discuție. Capacitatea universităților și, în cele din urmă, a școlilor de drept de a instrui calitativ un număr adecvat de profesioniști duc procesul de reformă dincolo de limitele sterile ale teoriei în câmpurile fertile ale vieții de zi cu zi, ceea ce este un element esențial al infrastructurii schimbării sociale. Cea mai bună realizare a acestei sarcini este întrebarea cu care ne confruntăm toți cei care suntem vital interesați de reformele legale din Moldova. Autorii speră că acest eseu, bazat pe experiența lor la Universitatea de Drept – Southwestern Law School - Los Angeles, care le-a oferit o experiență academică, științifică, socială și culturală de neuitat și valoroasă, va fi în măsură să constituie o platformă de discuții și un dialog de substanță între toți cei care sunt implicați în actul academic managerial, cadre didactice, studenți, absolvenți și desigur că practicieni. Totodată, adoptarea și intrarea în vigoare a hotărârii cu privire la organizarea și funcționarea unor instituții publice de învățământ din subordinea Ministerului Afacerilor Interne semnifică o reconceptualizare a procesului de instruire și pregătire profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept.

Cuvinte-cheie: instruirea juridică în SUA; pregătirea profesională a cadrelor pentru MAI; practicarea dreptului; discuții socratice; instruire profesională; reformare-modernizare.

Summary

Republic of Moldova is currently in the midst of a sweeping process of social, economic, political and legal reform. Proposals to reform the system of legal education are a central part of the total package of reforms under discussion. The ability of universities and, eventually, law schools to train qualitatively an adequate number of lawyers carry the process of reform beyond the sterile reaches of theory into the fertile fields of everyday life is an essential element of the infrastructure of social change. How best to accomplish this task is the question facing all of us who are vitally interested in legal reforms in Moldova. The authors hope this essay, based on their fantastic experience at

.....
Southwestern Law School – Los Angeles, which offered them a unforgettable and valuable academic, scientific, social and cultural experience, will spark a meaningful inquiry and dialog among all who are involved with Moldovan legal education, including faculty, administrators, students and graduates. At the same time, the adoption and entry into force of the decision on the organization and functioning of public educational institutions under the Ministry of Internal Affairs means a reconceptualization of the process of training and professional training of staff for the subdivisions of the Ministry of Internal Affairs and other law enforcement entities.

Keywords: legal training in the USA; professional training of staff for the Ministry of Interior; practicing Law; Socratic discussions; vocational training; reform-modernization.

Instruirea juridică în Statele Unite ale Americii reprezintă un model conceptual diferit de cel al Republicii Moldova. Ținem să menționăm că în studiul de față nu sugerăm sub nici o formă că Moldova ar trebui fără nici o rezervă să importe sistemul american. Mai degrabă, autorii vor beneficia de avantajul experienței lor în cadrul ambelor sisteme de instruire juridică pentru a sugera ideea că unele aspecte ale sistemului educațional juridic american ar putea fi aplicate pe tărâmul învățământului juridic din Moldova, cu scopul de a ajuta la educarea mult mai eficientă și de succes a unei noi generații de lideri politici și sociali pentru Moldova.

În urma unei generalizări am putea evidenția următorii piloni structurali pe care se fundamentează sistemul instruirii juridice americane:

Pasul inițial: **4 ani** de studii în cadrul oricărei facultăți din sistemul universităților naționale americane;

După absolvirea facultății, susținerea unui **test** specializat de evaluare a aptitudinilor de studiere a dreptului (Law School Admission Test – LSAT);

Aplicarea la o școală de drept, care își va baza decizia sa de admitere pe aptitudinile candidatului de a studia dreptul; media notelor de la facultate; calități și experiență, care promet ca persoana să devină un bun student și un jurist capabil;

3 ani de studii la școala de drept;

În **anul I** de studii sunt ținute cursuri care reprezintă fundamentele dreptului comun. De regulă, din categoria acestor cursuri fac parte: Proprietatea; Delicte; Dreptul penal; Contractele; Procedura civilă; Dreptul constituțional etc.

În **anii II și III** de studii studentul este liber să-și aleagă cursurile pe care va fi obligat să le frecventeze. De regulă, sunt urmate cursuri precum: Dreptul corporațiilor; Dreptul comercial; Dreptul fiscal; Probele etc.

După anul II de studii, în decursul lunilor de vară, se realizează **stagiul de practică** în cadrul unei firme juridice. Acest fapt le permite studenților să

câștigate puțini bani și să acumuleze o experiență prețioasă.

După anul III de studii (an terminal), în decursul verii, absolventul școlii de drept se va înscrie la un **curs de pregătire** de câteva săptămâni, pentru susținerea examenului de admitere la baroul statului în care urmează să practice dreptul.

Susținerea examenului (Bar examination) și admiterea în baroul avocaților statului respectiv.

Aceasta fiind forma învățământului juridic american, ne vom axa în rândurile ce urmează pe câteva repere ce constituie fundamentul conținutului său, făcând paralele dintre sistemul de instruire juridică american și cel din Republica Moldova.

1. **Practicarea dreptului** *versus* studii superioare juridice. Spre deosebire de Moldova unde finalitatea instruirii juridice constă în a oferi studii superioare juridice prin acordarea titlului de licențiat în drept (cu accentul pe aspectul teoretic și formal și adesea în detrimentul aspectului practic), sistemul american de instruire juridică se axează pe cultivarea la absolvenții săi a unor deprinderi și competențe profesionale practice, apropiate de realitățile juridice cotidiene.

Școlile de drept americane sunt mai puțin tentate în a-și instrui studenții în domeniul doctrinei legale, dar se ambiționează mult în a le cultiva capacitatea de a soluționa probleme juridice reale desprinse din practică. În timp ce studentul din Moldova își irosește timpul învățând la nesfârșit teorii și definiții, colegul său din SUA are de-a face cu speze desprinse din viața reală. În consecință, absolventul unei facultăți de drept din Moldova este încorsetat de un bagaj enorm de cunoștințe teoretice, cunoștințe care cu trecerea timpului se devalorizează tot mai mult și devin practic inutile. Spre deosebire de absolventul nostru, colegul său american este dotat cu abilitatea de a răspunde prompt oricărei provocări din domeniul jurisprudenței și de a le administra cu iscusință, flexibilitate, creativitate și abordare analitică situații și experiențe noi, pe care le oferă zilnic lumea jurisprudenței. Iată de ce sistemul de instruire juridică bazat pe metoda spezelor (case method) pune un accent considerabil pe metodă și nu pe conținut.

2. **Discuții socratice** *versus* cursuri teoretizate. În școlile de drept americane domină metoda socratică de predare a materiei. Probabil, acesta este elementul fundamental al instruirii juridice americane, element ce contribuie substanțial la deosebirea crucială dintre juriștii din SUA și cei din Moldova, gândirea juridică americană și cea din Moldova, stilul de abordare și soluționare a problemelor de drept în cadrul societății americane și în cadrul societății din Moldova.

La fundamentul stilului socratic de instruire se află ideea potrivit căreia, însușirea eficientă a materiei se realizează nu prin ținerea unui curs formal de lecții de către cadrul didactic, ci prin arta profesorului de a conduce

o discuție profundă cu studenții (și între studenți), abordând fundamental și multilateral diverse aspecte ale problemei. În forma sa pură, metoda socratică înseamnă instruirea juridică a studentului în cadrul cursurilor prin axarea discuțiilor pe o serie de speze.

Instruirea socratică oferă studenților de la școlile de drept din SUA posibilitatea ca zilnic, timp de 3 ani de zile, să fie ghidați de profesori-analiști de drept experimentați în dezvoltarea unei gândiri juridice

Este adevărat că sistemul socratic de instruire reclamă un mai mare efort din partea cadrului didactic. Atâta timp cât legislația nu suferă modificări substanțiale, profesorul își poate folosi an de an, la nesfârșit și practic intact cursul de lecție odată perfectat. În contrast, pentru a conduce o lecție într-o manieră socratică, profesorul trebuie să dispună de abilitatea și dibăcia punerii de întrebări pe marginea diverselor probleme juridice, de a răspunde riguros și prompt la întrebările studenților, de a ține pasul cu evoluția în aplicarea în practică a dreptului și a desprinderii din teorie și practică a multiplelor aspecte ce au valoare pentru viitorii juriști.

Deci metoda clasică de ținere a unui curs de lecții este totodată și o metodă conservativă și oarecum greoaie. Prin contrast, metoda socratică solicită și oferă flexibilitate, libertate în gândire și exprimare, percepția unei instruirii vii și intense, atât pentru profesor, cât și pentru studenții săi. Totodată, metoda socratică, prin faptul că obligă studenții să învețe creativ, prin desprinderea din practică a soluțiilor la diverse probleme, prin faptul că îi impune să se implice activ în procesul de însușire a cunoștințelor, atât teoretice, cât și practice, prin faptul că corectează imediat erorile studenților și imprimă o direcție eficientă a eforturilor sale teoretice și practice, prin faptul că îi provoacă pe studenți să reacționeze și să reflecteze, oferă profesorului recompensa de a-și vedea discipolii săi în ipostaza de personalități, profesioniști și lideri în devenire.

De asemenea, metoda socratică cere profesorului o mai mare atenție față de studenți. Din păcate, cadrele didactice din sistemul de drept continental, spre deosebire de colegii lor americani, acordă o atenție mult mai superficială studenților lor. În linii generale, cadrele didactice din sistemul instruirii juridice continentale au foarte puține obligații directe față de cei pe care îi instruiesc, acționând mai degrabă într-o ambianță axată pe profesor decât pe student.

Pentru a stimula aplicarea metodei socratice în învățământul juridic din SUA, managerii academici au instituit sisteme de evaluare a performanțelor didactice bazate pe iscusința de a aplica metoda socratică, iar profesorii dispun de arta și cultura evaluării profesionale personale și ale colegilor lor prin prisma metodei socratice de instruire. Merită a fi menționat și următorul aspect: în comparație cu colegii lor din sistemul dreptului continental, cadrele didactice și managerii academici din cadrul școlilor de drept ameri-

cane dispun de o mai mare libertate și autonomie în activitatea lor didactică, fapt care le permite să influențeze direct și eficient procesul de învățământ.

În concluzie, metoda socratică răspunde mult mai bine nevoilor studenților și finalității studiilor juridice.

3. Instruirea profesională versus instruirea generală. Sistemul de instruire juridică american este mult mai orientat spre producerea unor juriști creativi și cu o pregătire juridică profundă. Aceasta deoarece instruirea generală și oarecum multilaterală este oferită de studiile în cadrul primei facultăți, ce precede admiterea la școala de drept. Prin urmare, curriculumul academic a școlilor de drept americane este orientată spre o pregătire juridică profesională și fundamentală, iar instruirea este sofisticată și plină de rigoare. La o instruire juridică profesională contribuie și atitudinea profesională și responsabilă a studenților americani. Astfel, ei sunt mai în vârstă decât colegii lor din Moldova și, prin urmare, sunt mult mai maturi și responsabili vizavi de studiile lor. Iar faptul că deja au studii superioare îi face să aibă orizonturi mult mai extinse, avându-se în vedere că mulți dintre cei care vin la școlile de drept americane tind să facă o facultate în economie și business – domenii cruciale pentru o carieră în domeniul dreptului. În fine, mulți dintre studenții de la școlile de drept americane dispun de o experiență de viață extinsă, ținând cont de faptul că o bună parte din ei sunt forțați să se angajeze în câmpul muncii (în timpul studiilor la facultate, sau după facultate, sau în timpul studiilor la școala de drept). Acest ultim aspect contribuie substanțial la cunoașterea și înțelegerea relațiilor interumane și a legităților ce le guvernează, aspect vital pentru viitorii juriști, care vor avea de activat în societate și pentru societate.

În urma acestei incursiuni superficiale în materia învățământului juridic din SUA, am putea să formulăm și unele **concluzii** pertinente privind instruirea juridică din Republica Moldova:

1. O primă și cea mai importantă concluzie este că la etapa inițială nici nu se pune problema unei racordări organizatorice a sistemului de instruire juridică din Moldova la cel din SUA. Mult mai eficient și rapid ar fi implantarea unor metode de instruire americane desprinse din aulele universitare din SUA.

2. În ce privește practicarea dreptului versus studii superioare juridice, este de competența cadrului didactic de a se autoinstrui și autodisciplina și, prin urmare, a reconceptualiza modul de ținere a cursurilor universitare și a interveni cu idei și practici de modernizare. Metoda de instruire prin discutarea multiplelor aspecte ce țin de speze desprinse din viața reală (așa-numitul case method), fiind relativ exotica pentru cadrele didactice și studenții din Moldova, credem că își va găsi aplicarea pe scară largă în cadrul prelegerilor și seminariilor la facultățile de drept din țară.

3. O altă idee, preluarea căreia ar putea fi vizibilă și simțită imediat, marcând substanțial schimbarea în domeniul instruirii juridice, ține de metoda socratică de instruire a generațiilor de juriști. Odată fiind adoptată, metoda socratică ar produce efecte revoluționare în modul de gândire și judecată a studenților, în modul de aplicare a legislației și în ultimă instanță va produce efecte benefice pentru întreaga societate. Probabil că trecerea de la instruirea clasică, atât de obișnuită profesorilor și studenților, la cea socratică se poate realiza doar prin sprijinirea acestor eforturi de către specialiști în domeniul artei oratorice, logicii, filosofiei dreptului etc., care în cadrul unor training-uri vor oferi consultanța și asistența necesară.

4. În fine, o altă experiență desprinsă din peisajul juridic american și care ar putea aduce beneficii procesului de instruire juridică din Moldova ține de domeniul instruirii profesionale și abandonarea vechiului sistem viciat de instruire generală. Acest lucru s-ar putea realiza, în primul rând, prin revizuirea fundamentală a curriculei academice și a planurilor de învățământ, prin o mai bună separare și sincronizare a disciplinelor didactice între cele două cicluri de studii universitare: de licență și masterat. Acest ultim aspect este extrem de important deoarece managerii academici poartă o responsabilitate atât juridică, cât și morală pentru instruirea generațiilor de juriști, pentru pregătirea unui specialist profesionist și în fine pentru acordarea unor servicii de calitate.

Ținem să menționăm că în studiile ulterioare vom veni cu idei concrete de realizare a reformei procesului de instruire juridică, idei de transpunere și adaptare a celor mai eficiente practici de instruire juridică americană în sistemul de învățământ juridic din Republica Moldova și în special în procesul de formare și dezvoltare profesională continuă a cadrelor pentru și din subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept. În mod special vor fi vizate aspecte din domeniul tehnicilor de ținere a cursurilor; acceptării sau refuzului studenților de a veni la cursuri cu laptopuri; reforma curriculei universitare; eticii legale etc.

Bibliografie selectivă

1. Joan Catherine Bohl. Generations X and Y in Law School: Practical Strategies for Teaching the „MTV/Google” Generation, Stetson University College of Law. *Loyola Law Review*, vol.54, 2009.
2. Paul L. Caron & Rafael Gely. *Taking Back the Law School Classroom: Using Technology to Foster Active Student Learning*, 54 J. LEGAL EDUC. 551, 2004.
3. Jill Schachner Chanen. Re-engineering the JD: Schools across the country are teaching less about the law and more about lawyer. *ABA J.*, July 2007, p.42-45.

4. Robert S. Chang, Adrienne D. Davis. An Epistolary Exchange – Making up is Hard to do: Race/Gender/Sexual Orientation in the Law School Classroom. Seattle University School of Law Legal Studies Paper Series #10:10. Published in Harvard Journal of Law & Gender, Vol.33, 2010.
5. Simone Glanert. Speaking Language to Law: The Case of Europe, Legal Studies. Mar.31, 2008, p. 161-171.
6. Howard E. Katz, Kevin Francis O'Neill. Strategies and Techniques of Law School Teaching: A Primer for New (and Not So New) Professors. Cleveland-Marshall College of Law. Research Paper 07-144, June 2009.
7. William P. Lapianna. Logic and Experience: The Origin of Modern American Legal Education. 1994.
8. James R. Maxeiner. Learning from Others: Sustaining the Internalization and Globalization of U.S. Law School Curriculums. University of Baltimore School of Law. Legal Studies Research Paper nr.1/2009.
9. Barack Obama. The Audacity of Hope: Thoughts on Reclaiming the American Dream. 2008.
10. Annie Rochette, W.Wesley Pue. „Back to Basics”? University Legal Education and 21st Century Professionalism. Windsor Yearbook of Access to Justice. 2001, p. 167-190.
11. Kurt M. Saunders and Linda Levine. Learning to Think Like a Lawyer, 29 U.S.F.L. Rev.121. 1994.
12. Michael Hunter Schwartz. Teaching Law By Design: How Learning Theory and Instructional Design Can Inform and Reform Law Teaching. SAN DIEGO LAW REVIEW. REV. 347, 351. 2001.
13. Sonsteng, John O. A Legal Education Renaissance: A Practical Approach for the Twenty-First Century (April 2, 2008). William Mitchell Law Review. Vol. 34, Nr.1. 2007.
14. Kathryn Stanchi. Step Away from the Case Book: A Call for Balance and Integration in Law School Pedagogy. 43 Harv.C.R.-C.L.L. Rev.611. 2008.
15. Robert Stevens. Law School: Legal Education in America from the 1850's to the 1980's. 1983.
16. Susan Sturm, Lani Guinier. The Law School Matrix: Reforming Legal Education in a Culture of Competition and Conformity, Culumbia Law School, Public Law & Legal Theory Working Paper Group. Paper Number 07-155. Vanderbilt Law Review. Vol.60. Nr.2. 2007.
17. William M. Sullivan, Anne Colby, Judith Welch Wegner, Lloyd Bond and Lee S. Shulman. Educating lawyers: preparation for the profession of law. The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching. Preparation for the Professions Program. 2007.